

D • N
16/12 1957

Primitiv religion

Bönedagsplakatet, skrivet av ärkebiskopen, undertecknat av kungen, kontrastiserat av ecklesiastikministern, har nu utkommit. "Enligt gammal god sed" påbjuder och förordnar kungen fyra "tacksägelse-, faste-, bot- och böndagar" nästa år, då plakatet skall uppläsa i rikets kyrkor. För dem som till äventyrs läser igenom plakatet med någon omsorg måste det bli en påminnelse om den officiellt förkunnade lärans primitivitet och motsägelsefullhet. Man måste fråga sig om någon av de tre höga medverkande tror på vad som här påstås, eller om de i plakatet blott ser en behövlig tröst och varning för enkla själar.

Läran om människans ondska och om Kristi försoningsdöd inleder och genomsyrar betraktelsen. Det hemska och groteska i denna lära har ofta framhävts av kristna likaväl som av fritänkare. För mer än hundra år sedan skrev en djupt religiös engelsk teolog, Benjamin Jowett, om denna lära såsom förödmjukande och falsk, utan varje stöd i Bibeln. "Gud framställs som ond på oss för vad vi aldrig gjort; han är beredd att utmäta ett orimligt straff för vad vi är; han låter sig nöja med att hans son lider i vårt ställe." Gud har skapat människorna; de är likväl så onda att de är värda fördömelse; de kan förlätas blott därför att Gud låter sin egen son pinas för deras räddning. Denna av gamla hedniska offerriter präglade lära, som förutsätter en ond Gud och människor i förnedring, upprepas i våra dagar efter kyrkomötesbeslut för tusentals år sedan. "Ingen slav har i sitt sinne blivit så eländig", skrev Jowett, "att han rättfärdigar den mest orättvisa grymhet mot sig själv; Gud har inte heller gjort sina skapade varelser sådana att de är redo att underkasta sig och dö ens på befallning av den som gav dem livet."

Straffpredikan fortsätter i plakatet. Frågan ställes "vart den frid tog vägen som under gången tid syntes hägna såväl individens som samhällets liv". Frågan är underlig; vilken frid kan vara åsyftad, korstågens, religionskrigens, de nationella och ekonomiska konflikternas tid under 1700- och 1800-talen? Men svaret på den absurda frågan är att "det är ohörsamheten mot Guds vilja som ytterst är orsaken till den stora oron i världen". Männis-

kan har missbrukat sitt förstånd genom framställning av de nya vapnen. Det av Gud givna förståndet användes alltså, det måste vara tanken, på ett riktigt sätt i den gamla goda tiden, men nu har bruket övergått till missbruk. Vi skall nu alla göra botgöring för "upproret mot Guds viljas lag". I jämförelse med detta prat skulle det ha verkat uppfriskande och hederligt om kungen, ecklesiastikministern och ärkebiskopen krävt svensk avrustning eller åtminstone tagit avstånd från svenska atomvapen — men här är inte fråga om realiteter, utan om illusionism, och de tre herrarna kräver säkert både botgöring och ett starkt försvar.

När det gäller krig och atombomber är människan ansvarig, och Gud är tydligen ovillig eller oförmögen att ingripa. När det gäller goda ting är tvärtom Gud den verksamme, och män-

niskan skall vara tacksam för vad hon i sin svaghet och ondska får av Guds hand. På den punkten finns kostliga saker i plakatet. Det kan se ut, sägs det, som om Gud "med njugg hand begränsat naturens gåvor", och det talas om svårigheter på grund av "missväxt eller otjänligt bärgningsväder". Men dessa ting blir inte så farliga nu som förr; på grund av samhällets utveckling blir det inte utarmning eller hunger, och det är Guds förtjänst. "Från Gud kommer alla gåvor", vår tacksamhet får inte "ransoneras med hänsyn till gåvornas mått". Det är självfallet i hela detta sammanhang tal om Sverige; i de länder där miljöer svälter får man anta att enligt de höga herrarnas mening människorna uppträtt ännu sämre, så att Gud givit dem mindre, och att de bör tacka Gud för att han ger dem någonting.

Ett aktstycke som detta betraktas av de flesta som en rent konventionell angelägenhet; alla ser att kejsaren inte har några kläder på sig, men det är korrekt att prisa kostymen eller åtminstone negligera nakenheten.